

MISTÄ PUHUMME, KUN PUHUMME KIELESTÄ?

—
ANNE MÄNTYNEEN

VÄITÖKSENALKAJAISESITELMÄ HELSINGIN YLIOPISTOSSA 24. TOUKOKUUTA 2003

Arvoisa kustos, arvoisa vastaväittäjä, hyvät kuulijat.

Pidin ensimmäiset kurssini kirjoittamisesta ja kielenhuollosta lähes kymmenen vuotta sitten, syksyllä 1993, kun toimin tuntiopettajana Helsingin yliopistossa ja Avoimessa korkeakoulussa. Tuosta syksystä alkaen olen pohtinut erityisesti seuraavia kysymyksiä: Ensinnäkin mitä kielenhuolto oikeastaan on ja toiseksi millä perusteilla me fennistit, suomen kielen asiantuntijat, puhumme ja argumentoimme hyvästä ja huonosta kielestä. Mitä edes on hyvä kieli? Entä sitten huono?

Oikeinkirjoitus, esimerkiksi välimerkkien käyttö ja isot alkukirjaimet, on suomen kielen opettajalle helppo asia. Nämä ovat

sovittuja normeja, joista poikkeaminen on kirjakielen sääntöjen vastaista. Monet kirjoittamisen ja kielenhuollon kursseilla käsiteltävät asiat ovat kuitenkin niin sanottuja tyylinormeja, jotka kulkevat perintönä kielioppaasta toiseen, opettajalta opettajalle ja opettajalta oppilaalle. Tällaiset normit perustuvat tietynlaiseen kielinäkemykseen, näkemykseen, jonka mukaan hyvä kieli on esimerkiksi yksiselitteistä, kieltä, jonka voi tulkita vain yhdellä tavalla ja jota ei voi ymmärtää väärin. Jotta opettaja voisi opettaa tällaisia tyylinormeja uskottavasti ja samalla itseensä uskoen, on hänen oltava samaa mieltä perinteen kanssa: hänellä on oltava sama kielikäsitys kuin lukemattomilla opettajilla ja kymmenillä kielioppaiden tekijöillä ennen häntä.

Kielenhuollon oppitunneilla käsitellään usein esimerkkejä, joissa ei ole varsinaista kielioppivirhettä. Tällöin saattaa olla kyse

esimerkiksi raskaaksi tai hankalaksi luokiteltavasta lauserakenteesta, kaksihakmotteisesta ilmauksesta tai ontuvasta kielikuvasta. Nämä eivät ole varsinaisia kielioppivirheitä, eli ne eivät ole vastoin kieliopin normeja.

Mitä opettajan pitää sanoa, jos opiskelija esittää tunnilla vastaväitteen, joka on opettajankin mielestä järkevä? Jos opiskelija sanoo, että rakenne on perusteltu, koska asiaa ei voi ilmaista toisin ilman että sen merkitys muuttuu, tai jos opiskelija on täysin varma siitä, että hänen kohderyhmälleen kyseinen ilmaus on tuttu eikä aiheuta minkäänlaisia ymmärrysongelmia. Entä miten opettaja reagoi, jos opiskelija pitää häntä liian vapaamielisenä ja vaatii selkeitä vastauksia siihen, mikä on oikein ja mikä väärin?

Muun muassa tällaiset kysymykset johdivat minut tekemään väitöskirjaani *Miten kielestä kerrotaan. Kielijuttujen retoriikkaa*, josta keskustelemme täällä tänään.

Olen tarkastellut väitöskirjassani niin sanottuja kielijuttuja, joita suomen kielen asiantuntijat kirjoittavat sanomalehtiin kielestä. Jutut ilmestyvät erityisillä kielipalstoilla säännöllisin välein.

Esimerkiksi tämän viikon maanantaina 19. toukokuuta ilmestyi Aamulehdessä kirjoitus »Verryttelypuvussa kirkkohäihin» palstalla, jonka nimi on Kielijuttu (ks. esimerkki 1 s. 388). Olen tarkastellut tällaisia tekstejä tutkimuksessani yhtenä tekstilajina. Tämä Aamulehden kirjoitus eroaa väitöskirjani aineistosta ainoastaan yhdellä, mutta tutkimukseni kannalta merkittävällä tavalla: siinä ei ole mainittu, että kirjoittaja on suomen kielen asiantuntija, eikä palsta myöskään ole tietyn instituution nimissä, kuten esimerkiksi Kotimaisten kielten tutkimuskeskuksen tai Helsingin yliopiston suomen kielen laitoksen. Tästä huolimatta tämä kirjoitus on samanlainen kuin aineistoni tekstit; se toteuttaa tämän tekstilajin normeja. Tutkimusta aloittaessani valitsin

kuitenkin vain tekstejä, joilla oli selvä institutionaalinen leima — nyt tiedän, että ilman sitäkin tämä teksti on samaa lajia.

Tällaisille teksteille tyypillisesti Aamulehden kirjoitus käsittelee isoa teemaa, kirjakielen normien hallintaa, ja esimerkiksi tästä se käsittelee verbien *tippua* ja *tipahtaa* välistä eroa. Siinä on siis käsillä toisaalta iso ja toisaalta pieni asia. Tekstilajille tyypillisesti se alkaa yhteydestään irrotetulla lainauksella, jossa esimerkiksi *tippua* esiintyy ja jossa sen käyttö herättää jonkinlaisen kysymyksen. Lisäksi kirjoituksessa käytetään auktoriteettina sanakirjaa, jota ei mainita nimeltä. Kyse on joko Nykysuomen sanakirjasta tai Suomen kielen perus-sanakirjasta, kuten tyypillisesti kielijutuissa. Jutun otsikko on allegoria, jossa kielimuotoja verrataan pukeutumista koskeviin sosiaalisiin normeihin. Lisäksi jutussa puhutaan metaforisesti kömmähdyksistä ja sammakoista, joilla kerrotaan epäonnistuneesta kielenkäytöstä.

Kirjoituksen näkökulma on korostaa sitä, että on tarpeen hallita kirjakielen normit. Tämä on kielijutuille tyypillistä, se on tekstilajin ominaispiirre. Tekstilajin tarkoitus — tai päämäärä — kuten tekstilajitutkimuksessa sanotaan, on ylläpitää ja säilyttää kielenhuollon arvoja ja muistuttaa kirjakielen normien tärkeydestä. — Havainnollistan tätä seuraavaksi.

Kirjoitus alkaa puhekieliseksi mainitulla lainauksella, jossa esiintyy verbi *tippua*. Sen jälkeen käsitellään lyhyesti puhekieltä ja kerrotaan, miten esimerkki kuuluisi kirjakiellellä. Jutussa verrataan kielimuotojen hallintaa sopivaan pukeutumiseen ja korostetaan vivahteiden tajua nimenomaan kirjakielen näkökulmasta. Jutun lopussa kerrotaan verbien *tippua* ja *tipahtaa* kirjakieliset merkitykset tukeutumalla sanakirjoihin.

Jos nyt vaihdamme tekstin näkökulman siten, että siinä korostetaankin puhekielen normien hallintaa, sitä, että on taitavaa pu-

KIELIJUTTU

VERRYTTELYPUVUSSA KIRKKOHÄIHIN

»Meinaan hommata uudet hanskat siksi kun vanhat tippuivat bussiin.»

Aivan käypää, tavallista puhekieltä. Näin ihmiset juttelevat kaupassa, kadulla, kotona. Tällä tavoin voi kirjoittaa tavallisessa ja epämuodollisessa viestissäkin. Mutta kirjakielisessä tekstissä tällaiset ilmaukset herättävät ärtymistä.

Sanakirjassa miltei kaikki esimerkkivirkkeen sanat onkin merkitty arkikieliksi. Sillä tarkoitetaan kieltä, joka on vapaampaa ja huolittelemattomampaa kuin kirjakieli, jota taas ohjaavat normit ja säännöt. Kirjakielellä tulisi kirjoittaa (ja puhua) näin: »Ajattelin hankkia uudet hansikkaat, sillä vanhat tipahtivat bussiin.»

Miksei sitten saisi puhua ja kirjoittaa joka paikassa kuten haluaa? Miksi muodollisissa tilanteissa pitäisi käyttää kirja- eli yleiskieltä? Kuka muu kuin äidinkielenopettaja välittää hanskojen tippumisesta?

* * *

Kielenkäyttäjän tukkaan ei kouluopintojen jälkeen — jos niiden aikanakaan — tartuta, jos tämä työteksteissään meinaa tienata kolkyt erkkiä eli aikoo ansaita kolmekymmentä euroa. Arkinen kielenkäyttö saattaa sen sijaan aiheuttaa ymmärrysvaikeuksia tai epäilyksiä kirjoittajan järjenjuoksusta. Liian epämuodollisella kielenkäytöllä rikkoo muitten odotukset viestinnästä. Vaikutus on sama kuin jos saapuisi kirkkohäihin verkkareissa.

Eri tyyleillä on teksteissä tarkoitussensa. Huolittelemattomalla kielellä luodaan tuttavallisuutta, välittömyyttä ja läheisyyttä, viimeistelty kirjakieli taas vies-

tii asiallisuudesta ja ammattimaisuudesta. Taitava tekstintekijä kykenee tasapainottelemaan muodollisen ja epämuodollisen välissä: kirjoittamaan rennosti mutta silti asiantuntevasti.

Joskus tuntuu, että on elitististä tai vanhanaikaista vaatia eri vivahteiden tajuua. Moista pidetään myös loukkauksena ihmisen tietämättömyyttä kohtaan. Jos ei tajua verkkarit-sanana tyyliä, kuinka selälaisen voisi oppia?

Ihminen oppii sen, mitä pitää tärkeänä. Jotta sanojen vivahteet tajuua, ei tarvitse pöntätä vuosikymmeniä. Ilman eri opettamista suomalaiset erottavat toisistaan loskan, rännän, nuoskan, vidin ja sohjon. Eikä sitä pidetä minään, sillä lumi kuuluu kulttuuriimme. — ulkomaalaiselta sen sijaan kukaan ei odota edes sanan lumi tunnistamista.

Mistä sen sitten tietää, mitkä sanat ovat arkisia? Lapset oppivat tyylilajeja kuuntelemalla: millaista kieltä käyttää uutistenlukija, kuinka satukirjassa nimeetään asioita, miten juttelee Pielaveden mummo, mitä sanoja hammaslääkärissä käytetään. Lukeville kielen mallia antavat kirjat, lehdet ja internet.

Ongelmana voi olla se, etteivät lehtiin ja internetiin kirjoittavat itsekkään ole kovin varmoja kielestään. Kömmähdyksiä ja suoranaisia sammakoita löytyy muualtakin kuin *Jyvistä ja akanoista*. Mitä uskaltaa pitää esikuvanaan, mistä tietää, ettei ole täysin vanhakantainen omissa mielipiteissään?

Sanakirja auttaa. Sieltä voi tarkistaa senkin, että kirjakielessä yhden kerran esine putoaa tai tipahtaa, nesteet ja rapaukset tippuvat.

Riitta Hyvärinen

hua riittävän epämuodollisesti, äidinpuhekielisesti tilanteissa, joihin kirjakieli ei kuulu,

lu, tekstin laji muuttuu toiseksi. Luen katkelman ääneen.

Esimerkki 2.

VERRYTTELYPUVUSSA KIRKKOHÄIHIN	JAKKUPUVUSSA PIHATALKOISIIN
»Meinaan hommata uudet hanskat siksi kun vanhat tippuivat bussiin.»	»Ajattelin hankkia uudet hansikkaat, sillä vanhat tipahtivat bussiin.»
Aivan käypää, tavallista puhekieltä. Niin ihmiset juttelevat kaupassa, kadulla, kotona. Tällä tavoin voi kirjoittaa tavallisessa ja epämuodollisessa viestissäkin. Mutta kirjakielisessä tekstissä tällaiset ilmaukset herättävät ärtymystä.	Aivan käypää, tavallista kirjakieltä. Niin ihmiset kirjoittavat lehdissä, kouluaineissa, elämäkerroissa. Tällä tavoin voi kirjoittaa virallisessa ja muodollisessa kirjeessäänkin. Mutta puhekielisessä tilanteessa tällaiset ilmaukset herättävät ärtymystä.
Sanakirjassa miltei kaikki esimerkkivirkkeen sanat onkin merkitty arkikieliseksi. Sillä tarkoitetaan kieltä, joka on vapaampaa ja huolittelemattomampaa kuin kirjakieli, jota taas ohjaavat normit ja säännöt. Kirjakielellä tulisi kirjoittaa (ja puhua) näin: »Ajattelin hankkia uudet hansikkaat, sillä vanhat tipahtivat bussiin.»	Sanakirjassa miltei kaikki esimerkkivirkkeen sanat onkin merkitty kirjakieliseksi. Sillä tarkoitetaan kieltä, joka on muodollisempaa ja huolitellumpaa kuin puhekieli, jota taas ohjaavat sosiaaliset ja luonnolliset normit ja säännöt. Puhekiellellä tulisi puhua (ja kirjoittaa) näin: »Meinaan hommata uudet hanskat siksi kun vanhat tippuivat bussiin.»
Liian epämuodollisella kielenkäytöllä rikkoo muitten odotukset viestinnästä. Vaikutus on sama kuin jos saapuisi kirkkohäihin verkkareissa.	Liian muodollisella kielenkäytöllä rikkoo muitten odotukset viestinnästä. Vaikutus on sama kuin jos saapuisi pihatalkoihin jakkupuvussa.
(Riitta Hyvärinen, Aamulehti 19.5.2003)	(Muunneltu teksti)

Muutettua tekstiä voisi luonnehtia pakiaksi tai kielijuttujen parodiaksi. Ainaakaan se ei enää ole samaa kielijuttujen lajia. Kielijuttujen keskeinen tekstilajipiirre on, että näkökulma kieleen kumpuaa kielenhuollosta ja kirjakielen normeista. Se on näiden tekstien keskeinen päämäärä: säilyttää ja vahvistaa käsitystä yhteisestä kirjakielistä. Tätä päämäärää toteuttavat myös suomalaisten sanojen alkuperää selostavat tekstit, jotka vahvistavat näkemystä suomen kielen kotoperäisyydestä ja omaperäisyyden itseisarvosta.

Kielenhuolto, kuten kielentutkimuskin, on toimintana paljon muutakin kuin yksittäisten ilmausten arviointia ja säännöt-

tämistä, mutta nimenomaan kielijutuissa korostuvat yksittäiset kielenilmiöt ja kirjakieli. Jos ja kun fennisti haluaa kertoa tutkimuksesta tai esimerkiksi tekstinhuollon periaatteista, täytyy tällaiselle toiminnalle löytää oma foorumi, toinen tekstilaji. Kielijutut ovat pienten yksityiskohtien ja esimerkkien tekstilaji, jonka sisäiset lainalaisuudet määräävät, mitä ja miten siinä voi käsitellä. Kielijuttujen lajia säätelee myös niitä julkaisevien lehtien toimituspolitiikka. Lehdet toivovat ajankohtaisia kirjoituksia, joissa käsitellään kirjakielen normeja.

Tekstilajitutkimuksen kannalta tämä merkitsee sitä, että tekstilajia määrittävät toisaalta sen tavoite ja julkaisufoorumi,

mutta toisaalta myös tekstilaji itse. Tekstilaji asettaa itse itselleen rajoja muun muassa siten, että jokaisen tekstin on sovittelava itsensä siihen kehykseen, jonka aiemmat tekstit ovat sille rakentaneet. Viime kädessä tämän tietenkin tekevät kirjoittaja ja toimitus.

Tarkastelin tutkimuksessani myös tarkemmin sitä, miten kielestä kerrotaan ja millaista retoriikkaa kielijutuissa käytetään. Lähestyin aihetta tekstianalyysin ja retoriikantutkimuksen keinoin ja tarkastelin esimerkiksi sitä, millaisiin auktoriteetteihin teksteissä vedotaan. Kaikkein merkittävin auktoriteetti — kirjoittajan itsensä lisäksi — ovat sanakirjat, erityisesti Nykysuomen sanakirja ja Suomen kielen perussanakirja. Selvää onkin, että fennistit itse uskovat sanakirjojen mahtiin. Sanakirjoihin on kietytetty paitsi kirjakielisen sanastomme ydin myös hyvän ja huonon kielen arvioita: mikä on arkikielistä, mikä ylätyylistä ja niin edelleen. Näille tyyli luokitteluille ei kuitenkaan ole omaa sanakirjaa, ja eri tyylien ymmärtäminen ja tunnistaminen perustuukin paitsi yhteiseen sopimukseen myös yhteisiin arvoihin ja näkemyksiin kielestä.

Kuten alussa totesin, tyylinormit ovat yhteistä perintöä, johon fennisti voi sitoutua tai olla sitoutumatta. Esimerkiksi Suomen kielen perussanakirjassa sanasta *neekeri* todetaan, että se on joidenkin mielestä halventava. Oletetaan, että sanakirjan käyttäjä, vaikkapa minä fennistinä, olen eri mieltä. Minun mielestäni sana *neekeri* on aina halventava eikä sitä tarvitse käyttää ollenkaan. Erimielisen fennistin voi olla vaikea — ainakaan asiantuntijuutensa voimin — perustella sana kaiken kaikkiaan halventavaksi. Perustelun tueksi on erimielisen fennistin otettava oikeustapauksista tehdyt päätökset ja ihmisoikeuspuhe. Silti ristiriitaa sanakirjan auktoriteetin ja erimielisen asiantuntijan välillä pysyy.

Myös kielen arviointi hyväksi tai huono-

noksi on pohjimmiltaan makuasia, jota suomen kielen huollon perinne kannattelee. Olen käsitellyt tutkimuksessani metaforia, joilla kielestä kerrotaan. Osa näistä metaforista kuvaa kielen muuttumista, esimerkiksi siten, että sanat ikään kuin taistelevat omista alueistaan, aivan kuin kullakin sanalla olisi yksi, oma alue, jota se hallitsee.

Kielen muuttuminen ja hyvän ja huonon kielen ideat ovat saman asian eri puolia. Hyvä kieli on perinteisen kielinäkemyksen mukaan yksiselitteistä, ja tämän vuoksi kielen ja erityisesti merkityksen muuttuminen on paha asia, jota vastaan on taisteltava. Pyrkimys yksiselitteisyyteen näkyy metaforissa, joissa sanat valtaavat toistensa alaa — ne siis alkavat osin merkitä samaa, mikä lisää kielen monimerkityksisyyttä. Monimerkityksisyys taas on usein ymmärretty epäselvyydeksi, vaikka se onkin kielen luontainen ominaisuus.

Osa käytetyistä metaforista kuvaa kieltä aistillisin tai esteettisin kielikuvin. Aineistossani hyvä kieli on selkeää, kirkasta, maistuu tutulta tai kodikkaalta. Huono kieli taas voi olla koukeroista, ontuvaa, kömmähtelevää. Käsitys hyvästä ja huonosta kielestä kerrotaan pitkälti kuvallisesti, eikä hyvyyden ja huonouden perusteita sanota avoimesti ja suorasanaisesti. Nimenomaan kuvallisen luonteensa vuoksi metaforat jäävätkin kuvauksiksi siitä, mikä on hyvää tai huonoa. Samalla ne kuitenkin ilmaisevat kielinäkemystä ja arvoja, joita hyvään ja huonoon kieleen liittyy. Ne kuvaavat kieltä, ja tämä kuvaus itsessään toimii argumenttina. Esimerkiksi se, että jotakin sanotaan *hämäräksi*, on itsestäänselvästi kielteinen arvio. On lukijan asia löytää syy ja selitys siihen, miksi ja millä tavalla ilmaus on hämärä. On hämmästyttävää huomata, että monimerkityksisyyttä kuvataan juuri tällä adjektiivilla. Yhtä hyvin voitaisiin sanoa *monimerkityksinen* tai *monitulkintainen*. Kysymyshän on merkitysten runsaudesta,

joka antaa monia tulkintamahdollisuuksia. Merkittävänä erona on se, että käytettäessä sanaa *hämärä* monitulkintaisuudesta tulee jotakin kielteistä.

Voi olla, että normeista puhuttaessa erityisesti kuvallisuus ja metaforat tavallaan pehmentävät asiantuntijan auktoriteettia ja ovat myös lukijaa viihdyttäviä. Samalla ne kuitenkin jättävät argumentoinnin ateoreettiselle tasolle. Samalla tapaa ateoreettista on aineistossa esiintyvä puhe siitä, että jokin *tuntuu oudolta*. Kuten *hämärä* myös *outo* on kielteinen tuntemus ja arvio, jota kielijutuissa tyypillisesti käytetään.

Kuvio 1.

OIKEIN	HYVÄ
VÄÄRIN	HUONO

Keskeistä kielestä ja normeista puhuttaessa on eronteko oikean ja väärän sekä hyvän ja huonon välillä (ks. kuvio 1). Esimerkiksi oikeinkirjoituksessa ja monissa muoto- ja lauseopin kysymyksissä voidaan ja pitääkin puhua siitä, mikä on oikein ja mikä väärin — mikä on kirjakielen normien mukaista tai vastaista. Toisaalta nykyiseen kielenhuoltoon kuuluu monia asioita, joista ei ole selviä normeja ja joissa käsitys hyvästä ja huonosta on keskeistä. Tällaisia ovat niin sanotut tyylinormit ja nykyisin myös niin sanottu tekstinhuolto, jossa käsitellään sitä, mikä on millekin tekstilajille tyypillistä ja mikä on tekstilajin normien mukaista. Asiantuntijuuden normittavaan valtaan sisältyy valta ohjeistaa, suosittaa ja arvottaa, mutta tiedämmekö me asiantuntijat itsekään, millä perusteella se tehdään?

Väitöskirjan tutkimustulokseksi ei luultavasti kelpaa väite, että kielijuttujen argu-

mentointi on hämärää. Väite on perusteltava, metafora selitettävä ja mikä tärkeintä, väite on myös esitettävä ymmärrettävässä muodossa. Tekstilajit ovat toki erilaisia, ja toisin kuin väitöskirjalajissa, kielijutuissa tällaista normia ei ole ollut. Miksi ei voisi olla?

Olen viime vuosina ottanut eronteon oikean ja väärän ja toisaalta hyvän ja huonon välillä yhdeksi keskeiseksi keskustelunaiheeksi jokaisella pitämälläni kielenhuollon ja kirjoittamisen kurssilla. Ihmeellistä kyllä, eronteko ei ole kenellekään opiskelijalle ollut kovin vaikea. Lisäksi keskustelu näistä eroista on poikanut muutaman tärkeän asian. Ensinnäkin kielestä keskustelu on muuttunut rakentavaksi niin, että toisen tekstiä tarkastellaan tässä nelikentässä: on eri asia arvioida ja pohtia tekstin ilmauksia ja tyyliä kuin todeta, että väli-merkit kannattaa vielä tarkistaa. Tämä ero tekee tekstien kommentoinnista mielekäästä. Toiseksi keskustelu on vapauttanut opettajan ja opiskelijat sekä poistanut epävarmuuden, joka usein on johtunut siitä, että eri tasojen normit ovat suloisessa sekamelskassa. Kolmanneksi tietoisuus kirjakielen normien ja muiden normien erosta on kasvanut opiskelijoiden kriittiseksi kielitietoisuudeksi, tietoisuudeksi omasta kielellisestä identiteetistä ja kielellisistä valinnoista.

Tämän yksinkertaisen nelikentän katominen, näkeminen ja pohtiminen on selkeyttänyt myös omaa näkemystäni normeista ja kielestä. Nyt ehkä huomaatte, että kuljen hiljalleen kohti yhtä väitöskirjassani käsiteltyä metaforaa. Kielenhuollon läpäisevä periaate on ollut klassismin ihan-teisiin perustuva metafora, jonka mukaan *selkeä kieli on ymmärrettävää*. Muutan hie-man tuota metaforaa. Mikäli kielijutuissa argumentoitaisiin avoimemmin, ehkäpä normien erot myös näkyisivät selvemmin. Tällöin ne voisi myös ymmärtää paremmin.

Etenkin tekstintutkimuksessa on puhut-

tu luonnollistuneiden merkitysten avaamisesta, siitä, että näkymätön tehdään näkyväksi. Tällaisen kriittisen tekstintutkimuksen kohteena ovat tavallisesti olleet muiden tekstit. Tästä tavanomaisuudesta poiketen olen etsinyt aineiston läheltä, omasta yhteisöstäni, päämääränäni avata tämän yhteisön

tekstejä ja siten lisätä tietoisuutta omasta toiminnastamme. Vaikka ruoho olisikin aidan takana vihreämpää, on omaakin pihaa pakko hoitaa. Voihan sitä paitsi olla, että tutun pihan kunnostus on kuitenkin helpompaa kuin vieraan. ■

ANNE MÄNTYNEN *Miten kielestä kerrotaan. Kielijuttujen retoriikkaa*. Suomalaisen Kirjallisuuden Seuran toimituksia 926. Helsinki: Suomalaisen Kirjallisuuden Seura 2003.

Suomen kielen laitos, PL 3, 00014 Helsingin yliopisto
Sähköposti: *anne.mantynen@helsinki.fi*